

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

સ્પેશિયલ સિવિલ અપિલકેશન નં. ૮૩૧૦/૨૦૧૭ વિથ સ્પેશિયલ સિવિલ

અપિલકેશન નં. ૮૫૭૯/૨૦૧૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર. સુભાષ રેડ્ડી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વિપુલ એમ. પંચોલી

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	

અનિકેત શૈલેન્દ્ર ત્રિપાઠી અને ર....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

એડમિશન કમિટી ફોર પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ કોર્સીસ અને ર....સામાવાળા(ઓ)

ઉપસ્થિતિ:

એસસીએ નં. ૮૩૧૦/૨૦૧૭ માં અરજદાર(ઓ) નં. ૧ - ૩ તરફથી શ્રી મિતુલ

શેલત, એડવોકેટ વિથ શ્રી ઋષભ એચ. શાહ, એડવોકેટ

એસસીએ નં. ૮૫૭૯/૨૦૧૭ માં અરજદારો તરફથી શ્રી શાલીન મહેતા, સિનિયર

એડવોકેટ વિથ શ્રી આદિત્ય પંડ્યા, એડવોકેટ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧-રાજ્ય તરફથી સુશ્રી મનીષા લવકુમાર શાહ, સરકારી વકીલ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૩-મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા તરફથી શ્રી એસ.એન.

શેલત, સિનિયર એડવોકેટ વિથ શ્રીમતી વી.ડી. નાણાવટી, એડવોકેટ

કોરમ: માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર. સુભાષ રેડ્ડી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વિપુલ એમ. પંચોલી

તારીખ : ૦૫/૦૫/૨૦૧૭

સંયુક્ત મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર. સુભાષ રેડ્ડી દ્વારા)

૧. સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્પિકેશન નં. ૮૩૧૦/૨૦૧૭ ના અરજદારો અનુસ્નાતક (પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ) ડિગ્રી અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ મેળવવા માંગતા ઉમેદવારો છે. તેઓએ ગુજરાત રાજ્યની કોલેજોમાં મેડિસિન અને ડેન્ટિસ્ટ્રી ફેકલ્ટીમાં અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમોમાં સેવા-અંતર્ગત (ઇન-સર્વિસ) ઉમેદવારોની તરફેણમાં કોઈ અનામત હોઈ શકે નહીં તેવું જાહેર કરવા માટે તેમજ ગુજરાત પ્રોફેશનલ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૭ હેઠળ વિચાર્યા મુજબ, દિવ્યાંગ ઉમેદવારોની તરફેણમાં અનામતને આડી (હોરિઝોન્ટલ) અનામત તરીકે ગણવામાં આવે તેવું જાહેર કરવા માટે મેન્ડામસની રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટની માંગણી કરતી પિટિશન દાખલ કરી છે.

૨. મેડિસિનમાં અનુસ્નાતક ડિગ્રી અને ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશનું સંચાલન “ગુજરાત પ્રોફેશનલ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ

(રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન) રૂલ્સ, ૨૦૧૭” શીર્ષકવાળા નિયમો દ્વારા થાય છે, જે ગુજરાત પ્રોફેશનલ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોલેજીસ ઓર ઇન્સ્ટિટ્યુશન્સ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન એન્ડ ફિક્સેશન ઓફ ફીઝ) એક્ટ, ૨૦૦૭ ની કલમ ૪ સાથે વાંચતાં કલમ ૨૦ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ મળેલી સત્તાઓની રૂએ ઘડવામાં આવ્યા છે. ગુજરાત પ્રોફેશનલ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમો ૬ અને ૭ સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો અને દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટે અનામતની જોગવાઈ કરે છે, જે આ પિટિશનના હેતુ માટે પ્રસ્તુત છે, તે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૬. ગુજરાત સરકારના સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવાર માટે અનામત:-

ગુજરાત સરકારની નીતિ અનુસાર, ગુજરાત સરકાર દ્વારા પ્રાયોજિત (સ્પોન્સર્ડ) હોય તેવા સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવાર માટેની બેઠકો સરકારી મેડિકલ કોલેજોમાં દરેક કેટેગરી અને અભ્યાસક્રમોમાં અનામત રાખવામાં આવશે.

૭. શારીરિક રીતે વિકલાંગ વ્યક્તિ માટે અનામત:-

સરકારી કોલેજો અને અનુદાનિત (ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ) કોલેજો અથવા સંસ્થાઓમાં દરેક કેટેગરીમાં ઉપલબ્ધ બેઠકોના ત્રણ ટકા બેઠકો સંબંધિત કેટેગરીના લોકો-મોટર વિકલાંગતા ધરાવતા ઉમેદવારો માટે અનામત રાખવામાં આવશે, શરત એ કે “૫૦% થી ૭૦% ની વચ્ચે નીચલા અંગોની

લોકો-મોટર વિકલાંગતા (ઉપલા અંગો સામાન્ય હોવા સાથે)” ધરાવતો ઉમેદવાર મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયાની માર્ગદર્શિકા/નિયમનો અનુસાર પ્રવેશ માટે અરજી કરવા પાત્ર રહેશે, શરત એ કે ઉમેદવારે અરજી ફોર્મમાં નિર્ધારિત નમૂનામાં મેળવેલું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવું જરૂરી રહેશે. સદર પ્રમાણપત્ર આ હેતુ માટે રાજ્ય સરકાર દ્વારા રચવામાં આવેલા મેડિકલ બોર્ડ પાસેથી મેળવવાનું રહેશે. પ્રમાણપત્રમાં વિકલાંગતાનું પ્રમાણ અને અભ્યાસક્રમ હાથ ધરવા માટે આવા ઉમેદવારની યોગ્યતા દર્શાવેલ હોવી જોઈએ. જો કોઈ બેઠક ખાલી રહે, તો ૪૦% થી ૫૦% કરતાં ઓછી નીચલા અંગોની લોકો-મોટર વિકલાંગતા ધરાવતા ઉમેદવારને બીજી પસંદગી આપવામાં આવશે.”

૩. આ પિટિશનમાં, મુખ્યત્વે અરજદારોનો કેસ એવો છે કે **સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ એન્ડ અધર્સ વિરુદ્ધ દિનેશ સિંહ ચૌહાણ, (૨૦૧૬) ૯ એસ.સી.સી. પાના નં. ૭૪૯** માં નોંધાયેલા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાને ધ્યાને લેતાં, અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમો માટે સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે કોઈ અનામત હોઈ શકે નહીં. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે આવી અનામત મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા ઘડવામાં આવેલા નિયમનો એટલે કે મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા પોસ્ટગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ એજ્યુકેશન રેગ્યુલેશન્સ, ૨૦૦૦ થી વિપરીત છે. પિટિશનમાં અરજદારોનો એવો કેસ પણ છે કે દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓની તરફેણમાં અનામતને આડી (હોરિઝોન્ટલ) અનામત તરીકે ગણવામાં આવે અને

જો કોઈ દિવ્યાંગ વ્યક્તિ ગુણવત્તા (મેરિટ) અનુસાર પ્રવેશ મેળવે, તો આવા પ્રવેશને દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટે અનામત રાખવામાં આવેલા ૩% ક્વોટા સામે ગણી શકાય નહીં.

૪. સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૮૩૧૦/૨૦૧૭ માં પિટિશન તારીખ ૨૦મી એપ્રિલ, ૨૦૧૭ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૫. સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૮૩૧૦/૨૦૧૭ દાખલ થયા પછી, સરકારે તારીખ ૨૧મી એપ્રિલ, ૨૦૧૭ નો ઠરાવ બહાર પાડીને ઉપલબ્ધ બેઠકોની ૨૫% અનામત માત્ર અનુસ્નાતક ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમો પૂરતી મર્યાદિત કરી હતી. સરકાર દ્વારા આવો ઠરાવ બહાર પાડવામાં આવ્યા પછી, નીચે મુજબ વંચાતી અરજો સાથે સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૮૫૭૯/૨૦૧૭ દાખલ કરવામાં આવી હતી:

“(એ) આપ નામદાર આ પિટિશનને મંજૂર અને દાખલ કરવા મહેરબાની કરશો અને તારીખ ૨૧.૦૪.૨૦૧૭ નો સરકારી ઠરાવ ક્રમાંક: એમસીજી/૧૦૦૪/૬૫૦/જે મનસ્વી, ગેરકાયદેસર અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪, ૧૬ અને ૨૧ ના ભંગરૂપ હોવાથી તેને રદબાતલ ઠરાવવા મહેરબાની કરશો;

(બી) આપ નામદાર સામાવાળા નં. ૩ ને તારીખ ૨૮.૦૩.૩૦૧૩ (sic) ના સરકારી ઠરાવ ક્રમાંક: એમસીજી/૧૦૦૪/૬૫૦/જે મુજબ ડિગ્રી અને

ડિપ્લોમા બંને અભ્યાસક્રમોની ૧૦ નિર્દિષ્ટ શાખાઓમાં સેવા-અંતર્ગત મેડિકલ ઓફિસરની તરફેણમાં ૨૫% બેઠકો ફાળવવા અને તે મુજબ પ્રવેશ પ્રક્રિયા હાથ ધરવા નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશો; અથવા

(સી) વૈકલ્પિક રીતે, આપ નામદાર મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા રેગ્યુલેશન્સની કલમ-૯ મુજબ ડિપ્લોમા અભ્યાસની તમામ શાખાઓમાં ઓછામાં ઓછી ૫૦% બેઠકોની ફાળવણી કરવાની જોગવાઈ કરવા સામાવાળાઓને નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશો, અને આપ નામદાર એમસીઆઈ રેગ્યુલેશન્સની કલમ-૯ ની દ્રષ્ટિએ નીટ (NEET) માં મેળવેલા ગુણના મહત્તમ ૩૦% સુધી દૂરના અને/અથવા મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં સેવાના દરેક વર્ષ માટે મેળવેલા ગુણના ૧૦% ના દરે પ્રોત્સાહક ગુણ આપવા માટે સામાવાળાઓને નિર્દેશ આપવા વધુમાં મહેરબાની કરશો;

(ડી) આ પિટિશન પેલિંગ રહે તે દરમિયાન અને તેના આખરી નિકાલ સુધી, આપ નામદાર તારીખ ૨૧.૦૪.૨૦૧૭ ના સરકારી ઠરાવ ક્રમાંક: એમસીજી/૧૦૦૪/૬૫૦/જે ના અમલ અને પ્રવર્તન પર મનાઈદુકમ ફરમાવવા મહેરબાની કરશો અને સામાવાળા નં. ૩ ને તારીખ ૨૮.૦૩.૩૦૧૩ (sic) ના સરકારી ઠરાવ ક્રમાંક: એમસીજી/૧૦૦૪/૬૫૦/જે મુજબની પ્રવર્તમાન નીતિ અનુસાર પ્રવેશ પ્રક્રિયા હાથ ધરવા નિર્દેશ આપવા વધુમાં મહેરબાની કરશો;

(ઇ) આ પિટિશન પેઝિંગ રહે તે દરમિયાન અને આખરી નિકાલ સુધી, આપ નામદાર સામાવાળાને ચાલુ શૈક્ષણિક વર્ષ માટે કાઉન્સેલિંગ અને પ્રવેશની પ્રક્રિયા આગળ ધપાવવા પર રોક લગાવવા વધુમાં મહેરબાની કરશો;

(એફ) ન્યાય, સામ્ય અને શુદ્ધ અંતઃકરણના સંદર્ભમાં યોગ્ય જણાય તેવો અન્ય કોઈ વધુ ઉપાય આપ નામદાર ફરમાવવા મહેરબાની કરશો.”

૬. સદર પિટિશનમાં અરજદારોનો કેસ એવો છે કે અરજદાર-એસોસિએશનના સભ્યો સેવા-અંતર્ગત મેડિકલ ઓફિસરો છે, જેઓ ગ્રામીણ અને આદિવાસી વિસ્તારોમાં સેવા આપી રહ્યા છે. ગુજરાત રાજ્યના ગ્રામીણ અને આદિવાસી વિસ્તારોને અસરકારક અને સક્ષમ તબીબી સેવાઓ મળતી નહોતી, કારણ કે સુપર સ્પેશિયાલિસ્ટ અને ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતા ડોક્ટરો માત્ર શહેરી અને મહાનગરીય વિસ્તારોમાં જ સ્થાયી થાય છે અને આવી પરિસ્થિતિને કારણે ગ્રામીણ આરોગ્ય સેવાઓ કટોકટીનો સામનો કરી રહી હોવાથી, સામાવાળા નં. ૧ એ પ્રથમ તબક્કે તારીખ ૧૮મી જુલાઈ, ૨૦૦૫ ના સરકારી ઠરાવ દ્વારા ગ્રામીણ અને આદિવાસી વિસ્તારોમાં કામ કરતા સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારોની તરફેણમાં અનુસ્નાતક ડિગ્રી અને ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં ૧૦% બેઠકો ફાળવીને એક યોજના દાખલ કરવાનો નિર્ણય કર્યો હતો. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે આ બેઠકો પર પ્રવેશ મેળવવા માટે પાત્ર બનવા સાડ૩ સરકારી ઠરાવમાં વિવિધ શરતોની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી. સદર શરતમાં એ બાબતનો સમાવેશ

થતો હતો કે સેવા-અંતર્ગત મેડિકલ ઓફિસરે અનામત માટે પાત્ર બનવા ગ્રામીણ અને આદિવાસી વિસ્તારોમાં ત્રણ વર્ષ સેવા આપવી જરૂરી છે અને અનુસ્નાતકની ડિગ્રી મેળવ્યા પછી ગ્રામીણ અને આદિવાસી વિસ્તારોમાં પાંચ વર્ષ સેવા આપવી પડશે. સદર નીતિમાં સમયાંતરે સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો અને ૧લા સામાવાળા સરકારે તારીખ ૧૭મી જૂન, ૨૦૦૮ ના રોજ ઠરાવ પસાર કરીને સેવા-અંતર્ગત મેડિકલ ઓફિસરોની તરફેણમાં બેઠકોની ફાળવણીની ટકાવારી ૧૦% થી વધારીને ૨૫% કરી હતી. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારોએ સેવા-અંતર્ગત ક્વોટામાં અનામતનો દાવો કરવા માટે સામાવાળા સત્તાવાળાઓ પાસેથી વાંધા પ્રમાણપત્ર મેળવવું જરૂરી છે અને નેશનલ એલિજિબિલિટી એન્ડ એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટ (નીટ - NEET) માં પણ લાયકાત મેળવવી જરૂરી છે અને પ્રવેશ પરીક્ષાના ગુણના આધારે એક અલગ યાદી તૈયાર કરવામાં આવશે. વર્ષ ૨૦૧૩ માં, ક્રમાંક: એમસીજી/૧૦૦૪/૬૫૦/જે ધરાવતો તારીખ ૨૮મી માર્ચ, ૨૦૧૩ નો અન્ય એક સરકારી ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે ૨૫% બેઠકોની અનામત અનુસ્નાતક ડિગ્રી અને ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોની ૧૦ શાખાઓ સુધી લંબાવવામાં આવી હતી. વધુમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે વર્ષ ૨૦૧૪ માં, અનામતનો લાભ મેળવવા માટે વધુ શરતો ઉમેરવામાં આવી હતી, જેમ કે, સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારોએ તેમનું અનુસ્નાતક પૂર્ણ કર્યા પછી ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સાત વર્ષ સેવા આપવી પડશે અને રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦/- નો બોન્ડ રજૂ કરવો પડશે, જે તારીખ ૨૬મી માર્ચ, ૨૦૧૪ ના ઠરાવ દ્વારા ઉમેરવામાં આવ્યા હતા.

૭. અરજદારોનો કેસ એવો છે કે મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયાએ તારીખ ૧૦મી માર્ચ, ૨૦૧૭ ના રોજ જાહેરનામું બહાર પાડ્યું હતું, જેના દ્વારા એવો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે અનુસ્નાતક ડિગ્રી અને ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ સામાન્ય પ્રવેશ પરીક્ષા એટલે કે નીટ (NEET) દ્વારા થશે. ત્યારબાદ, ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા નિયમો ઘડવામાં આવ્યા હતા, જેનું નામ ગુજરાત પ્રોફેશનલ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ છે. આ નિયમોએ મેડિકલ અભ્યાસક્રમો માટે સામાન્ય કાઉન્સેલિંગ અને પ્રવેશ પ્રક્રિયા હાથ ધરવા માટે સામાવાળા નં. ૩ ને નોડલ એજન્સી તરીકે નિયુક્ત કર્યા હતા. તેમની ફરિયાદ એવી છે કે મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યા પછી, ગુજરાત સરકારે, અરજદારોના નુકસાન અને પૂર્વગ્રહ માટે, તારીખ ૨૧મી એપ્રિલ, ૨૦૧૭ ના રોજ એક જાહેરનામું બહાર પાડ્યું હતું જેના દ્વારા ડિગ્રી અભ્યાસક્રમોમાં ૨૫% ઉપલબ્ધ બેઠકોની અનામત માત્ર અનુસ્નાતક ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં જ ૨૫% ઉપલબ્ધ બેઠકોની અનામત સીમિત કરીને દૂર કરી દેવામાં આવી હતી.

૮. પિટિશનમાં, અરજદારોનો કેસ એવો છે કે અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમોમાં સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે ઉપલબ્ધ ૨૫% બેઠકોની અનામત દૂર કરતો વાદગ્રસ્ત સરકારી ઠરાવ બહાર પાડવા માટે કોઈ વ્યાજબીપણું નથી. તેમનો કેસ એવો પણ છે કે મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા પોસ્ટગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ એજ્યુકેશન રેગ્યુલેશન્સ, ૨૦૦૦ ના નિયમન ૯ મુજબ, તેઓ અનુસ્નાતક

ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં ૫૦% બેઠકો સુધી અનામત મેળવવા હકદાર છે. જોકે, રાજ્ય સરકારે કોઈપણ વ્યાજબીપણું દર્શાવ્યા વિના અને એમસીઆઈ રેગ્યુલેશન્સથી વિપરીત તેને ૨૫% સુધી મર્યાદિત કરી દીધી છે. તેમનો કેસ એવો છે કે એમસીઆઈ ના નિયમનો ફરજિયાત છે અને વધુમાં, ગ્રામીણ અને મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં સેવા આપનાર ઉમેદવારો માટે મહત્તમ ૩૦% સુધીના પ્રોત્સાહક ગુણ ન આપવા માટે કોઈ કારણ નથી.

૯. ૧લા સામાવાળા-રાજ્ય વતી સોગંદનામા પરનો પ્રત્યુત્તર દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલા વિવિધ આક્ષેપોનો ઇનકાર કરતાં, ૧લા સામાવાળાનો કેસ એવો છે કે તેઓએ અનુસ્નાતક ડિગ્રી અને ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે ઉપલબ્ધ બેઠકોની અનામતની ટકાવારી નિયત કરતાં સમયાંતરે ઠરાવો બહાર પાડ્યા છે. સમયાંતરે સરકાર દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા વિવિધ ઠરાવોનો સોગંદનામા પરના પ્રત્યુત્તરમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. ૧લા સામાવાળાનો કેસ એવો છે કે જ્યારે રાજ્ય સરકારે અનુસ્નાતક ડિગ્રી અને ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશનું નિયમન કરતો ચોક્કસ અધિનિયમ દાખલ કર્યો હોય અને તે જ હેતુ માટે નિયમો ઘડવામાં આવ્યા હોય, ત્યારે એમસીઆઈ ના નિયમનો ફરજિયાત નથી. તેમ છતાં, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે હેતુને પૂર્ણ કરવા માટે નિયમો ઘડતી વખતે સરકારે મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી માર્ગદર્શિકાને ધ્યાને લીધી હતી. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે મેડિકલ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ માટેના પાત્રતાના માપદંડોની બદલાયેલી પરિસ્થિતિઓ હેઠળ સરકારે તારીખ

૨૧મી એપ્રિલ, ૨૦૧૭ નો ઠરાવ બહાર પાડ્યો છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અગાઉ, ઉપરોક્ત અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ સંબંધિત યુનિવર્સિટીઓ દ્વારા બનાવવામાં આવેલા જુદા જુદા નિયમોનું પાલન કરીને રાજ્યની જુદી જુદી યુનિવર્સિટીઓ દ્વારા આપવામાં આવતો હતો. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અગાઉ, ગુજરાત યુનિવર્સિટી ડિગ્રી અભ્યાસક્રમોમાં કોઈ સેવા-અંતર્ગત અનામત આપતી નહોતી. દક્ષિણ ગુજરાત અને સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીઓ સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે કોઈ અનામત આપતી નહોતી. માત્ર આ વર્ષથી જ ગુણવત્તા (મેરિટ) નું મૂલ્યાંકન કરવા માટે સિંગલ વિન્ડો એડમિશન ટેસ્ટ એવી નીટ (NEET) દાખલ કરવામાં આવી છે. અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલા વધારાના ટોપ-અપ ગુણના દાવા સંદર્ભે, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે રાજ્ય સરકારે અગાઉના કોઈપણ વર્ષોમાં ક્યારેય તેનો આશરો લીધો નથી અને આવા ટોપ-અપ ગુણ હવે નીટ ના મેરિટના માપદંડનું ઉલ્લંઘન કરશે અને તેથી, રાજ્ય સરકારે આવા કોઈપણ ટોપ-અપ ગુણની પસંદગી કરી નથી. વધુમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે તારીખ ૨૧મી એપ્રિલ, ૨૦૧૭ નો સરકારી ઠરાવ બહાર પાડતી વખતે, પ્રાયોજક (સ્પોન્સરિંગ) શરતો બદલાઈ ગઈ છે, નીટ ના સંદર્ભમાં પાત્રતાના માપદંડો બદલાઈ ગયા છે અને તમામ અનુસ્નાતક મેડિકલ અભ્યાસક્રમોની બેઠકો માટે સામાન્ય કાઉન્સેલિંગ રાજ્ય દ્વારા એક સિંગલ વિન્ડો એડમિશન મિકેનિઝમ તરીકે પ્રથમ વખત જ હાથ ધરવામાં આવનાર છે તે બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમો માટેની અનામત ધ્યાને લેવામાં આવી નહોતી. વધુમાં, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે રાજ્ય સરકારે

તારીખ ૨૧મી એપ્રિલ, ૨૦૧૭ ના ઠરાવમાં, અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમો માટે સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે કોઈપણ બેઠક અનામત ન રાખવાનો ઠરાવ કર્યો છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે પ્રોત્સાહક ગુણનો મુદ્દો માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ પેન્ડિંગ છે. ગુજરાત પ્રોફેશનલ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૬ નો ઉદ્દેશ કરતાં, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં ૫૦% બેઠકો સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે અનામત રાખવામાં આવે તેવી અરજદારોની દલીલ પણ સ્વીકારી શકાય તેમ નથી. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે સરકાર દ્વારા અધિસૂચિત કરવામાં આવેલી નીતિ મુજબ આવી ટકાવારી નિર્ધારિત કરી શકાય છે.

૧૦. સ્પેશિયલ સિવિલ અપિલકેશન નં. ૮૩૧૦/૨૦૧૭ માં અરજદારો તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મિતુલ શેલત વિથ વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઋષભ એચ. શાહ, સ્પેશિયલ સિવિલ અપિલકેશન નં. ૮૫૭૯/૨૦૧૭ માં અરજદારો તરફથી વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી શાલીન મહેતા વિથ વિદ્વાન વકીલ શ્રી આદિત્ય પંડ્યા, ગુજરાત રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન સરકારી વકીલ સુશ્રી મનીષા લવકુમાર શાહ અને બંને પિટિશનોમાં મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા તરફથી વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી એસ.એન. શેલત વિથ વિદ્વાન વકીલ શ્રીમતી વી.ડી. નાણાવટીને સાંભળવામાં આવ્યા.

૧૧. અનુસ્નાતક મેડિકલ પ્રવેશ કાઉન્સેલિંગ તારીખ ૩જી મે, ૨૦૧૭ થી શરૂ થવાનું હતું, તેથી સમયના અભાવે મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા વતી પ્રત્યુત્તરનું સોગંદનામું દાખલ કરી શકાયું નહોતું, પરંતુ સૂચનાઓના આધારે વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી એસ.એન. શેલતે અરજદારો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓ પર તેમનું વલણ રજૂ કર્યું છે.

૧૨. સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૮૩૧૦/૨૦૧૭ માં માંગવામાં આવેલી અરજોના સંદર્ભમાં દાદ આપવા માટે, અરજદારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી મિતુલ શેલત દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે **સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ એન્ડ અધર્સ વિરુદ્ધ દિનેશ સિંહ ચૌહાણ, (૨૦૧૬) ૯ એસ.સી.સી. પાના નં. ૭૪૯** માં નોંધાયેલા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાને ધ્યાને લેતાં, અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમોમાં સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે કોઈ અનામત હોઈ શકે નહીં તેવો પ્રશ્ન હવે રેસ-ઇન્ટેગ્રા (res-integra) રહ્યો નથી. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જ્યાં સુધી ગુજરાત પ્રોફેશનલ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૭ હેઠળ વિચાર્યા મુજબ દિવ્યાંગ વ્યક્તિ માટેની અનામતને આડી (હોરિઝોન્ટલ) અનામત તરીકે ગણીને અમલમાં મૂકવાનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી સામાવાળા રાજ્ય સત્તાવાળાઓ તેને આડી અનામત તરીકે લાગુ કરી રહ્યા નથી. વિદ્વાન વકીલની એવી દલીલ પણ છે કે જો કોઈ દિવ્યાંગ ઉમેદવાર મેળવેલી ગુણવત્તા (મેરિટ) મુજબ પોતાની મેળે પ્રવેશ મેળવે, તો આવા પ્રવેશને દિવ્યાંગ

વ્યક્તિઓ માટે અનામત રાખવામાં આવેલા ૩% ક્વોટા સામે ગણી શકાય નહીં. પોતાના વલણના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વકીલે (૨૦૦૭) ૮ સુપ્રીમ કોર્ટ કેસીસ ૭૮૫ માં નોંધાયેલા રાજેશ કુમાર દરિયા વિરુદ્ધ રાજસ્થાન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન એન્ડ અધર્સ ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે.

૧૩. સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૮૫૭૯/૨૦૧૭ માં અરજદારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી શાલીન મહેતાએ એવી દલીલ કરી છે કે એમસીઆઈ રેગ્યુલેશન્સ, ૨૦૦૦ નું નિયમન ૯ ફરજિયાત છે. નિયમન ૯ ની દ્રષ્ટિએ, રાજ્ય સરકારે અનુસ્નાતક ડિપ્લોમામાં ઉપલબ્ધ બેઠકોની ૫૦% બેઠકો સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે અનામત રાખવી જોઈતી હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ચોક્કસ નિયમનો હોવા છતાં, સરકાર દ્વારા નિયમનોથી વિપરીત નીતિ ઘડવામાં આવી છે, જેમાં અનામતને માત્ર ૨૫% સુધી જ મર્યાદિત કરવામાં આવી છે.

વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે ગ્રામીણ અને મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં કામ કરનારા સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે મહત્તમ ૩૦% સુધીના પ્રોત્સાહક ગુણ ન આપવા માટે કોઈ કારણ નથી. મેરિટ લિસ્ટ તૈયાર કરવામાં ઉમેરવા માટે રાજ્ય સરકારે આવા કોઈ પ્રોત્સાહક ગુણ પૂરા પાડ્યા નથી. આ બાબત મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા ઘડવામાં આવેલા નિયમનોથી પણ વિપરીત છે. અરજદારો તરફથી વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટે પોતાની આ દલીલના સમર્થનમાં

દિનેશ સિંહ (પૂર્વોક્ત) ના કેસમાં આ જ ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે કે મેરિટ લિસ્ટનો અર્થ ફક્ત નીટ (NEET) પરીક્ષામાં મેળવેલા ગુણ જ હોવો જરૂરી નથી, પરંતુ રાજ્યની નીતિ મુજબ પ્રોત્સાહક ગુણ ઉમેરીને પણ આવા મેરિટને ગણી શકાય છે. એમસીઆઈ રેગ્યુલેશન્સનું નિયમન ૯ તેની જાતે જ એક સંપૂર્ણ કોડ (સંહિતા) છે અને તેને ફરજિયાત તરીકે લાગુ કરવાનું છે તેવી પોતાની દલીલના સમર્થનમાં, (૨૦૧૫) ૬ સુપ્રીમ કોર્ટ કેસીસ પાના નં. ૬૮૫ માં નોંધાયેલા **સુધીર એન. એન્ડ અધર્સ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ એન્ડ અધર્સ** ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

૧૪. બીજી તરફ, રાજ્ય તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન સરકારી વકીલ સુશ્રી મનીષા લવકુમાર શાહ રજૂઆત કરે છે કે રાજ્ય દ્વારા ઘડવામાં આવેલા નિયમો મુજબ, સ્થાનિક જરૂરિયાત અનુસાર સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે અનામત અમલમાં મૂકવા માટે સરકાર પોતાની નીતિ ધરાવવા હંમેશા સ્વતંત્ર છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે સરકાર દ્વારા અધિસૂચિત કરવામાં આવેલી નીતિ ગુજરાત પ્રોફેશનલ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૬ સાથે સુસંગત છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા નિર્ધારિત નિયમનો હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલા તબીબી શિક્ષણના ધોરણોને નીચા કર્યા વિના, સ્થાનિક પરિસ્થિતિઓને ધ્યાને લઈને, રાજ્ય પોતાની નીતિ ઘડવા હંમેશા સ્વતંત્ર છે. આ બાબતને ધ્યાને લેતાં, ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમો માટે અનામત રાખવાની બેઠકોની

ટકાવારી અને વધુમાં, ગ્રામીણ અને મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં કામ કરી રહેલા સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારોને પ્રોત્સાહક ગુણ આપવા કે કેમ, તે રાજ્યની નીતિના વિષયો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અનુસ્નાતક ડિપ્લોમામાં અનામતની ટકાવારીના પ્રમાણ સુધીના નિયમનને નિર્દેશાત્મક ગણવું જોઈએ પરંતુ ફરજિયાત નહીં. વધુમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે પ્રોત્સાહક ગુણ સંબંધિત નિયમન પણ નિર્દેશાત્મક છે પરંતુ ફરજિયાત નથી. પોતાની દલીલોના સમર્થનમાં, વિદ્વાન સરકારી વકીલે (૨૦૧૫) ૬ સુપ્રીમ કોર્ટ કેસીસ પાના નં. ૬૮૫ માં નોંધાયેલા સુધીર એન. એન્ડ અધર્સ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ એન્ડ અધર્સ, (૨૦૦૧) ૨ સુપ્રીમ કોર્ટ કેસીસ પાના નં. ૫૩૮ માં નોંધાયેલા કે. દુરૈસામી એન્ડ અનધર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ તમિલનાડુ એન્ડ અધર્સ અને (૨૦૦૯) ૫ સુપ્રીમ કોર્ટ કેસીસ પાના નં. ૧ માં નોંધાયેલા આંધ્ર પ્રદેશ પબ્લિક સર્વિસ કમિશન વિરુદ્ધ બાલોજી બધાવથ એન્ડ અધર્સ ના કેસોના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે.

૧૫. વધુમાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી મિતુલ શેલત દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે ગુજરાત રાજ્યમાં સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારોને અનામતનો લાભ આપવાના હેતુ માટે મુશ્કેલ અને ગ્રામીણ વિસ્તારો જાહેર કરતું કોઈ જાહેરનામું નથી. આવા જાહેરનામાના અભાવે, આવી અનામત લંબાવવી બિલકુલ શક્ય નથી.

૧૬. મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી એસ.એન. શેલતે એવી દલીલ કરી છે કે ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં

અનામત બેઠકોની ટકાવારી અને ગ્રામીણ તેમજ મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં કામ કરતા સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે પ્રોત્સાહક ગુણ આપવા કે કેમ તે રાજ્યની નીતિના વિષયો છે અને તે હદ સુધી નિયમનો ફરજિયાત છે. વધુમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે અનામતની ટકાવારી લંબાવવા માટે અને ગ્રામીણ તેમજ મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં કામ કરતા સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે કોઈ પ્રોત્સાહક ગુણ આપવા કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે, સ્થાનિક જરૂરિયાતોને ધ્યાને રાખીને રાજ્ય પોતાની નીતિઓ ઘડવા સ્વતંત્ર છે.

૧૭. સંબંધિત પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલશ્રીઓને સાંભળ્યા બાદ, અમે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીનું અવલોકન કર્યું છે.

૧૮. જ્યાં સુધી સ્પેશિયલ સિવિલ અપિલકેશન નં. ૮૩૧૦/૨૦૧૭ વાળી રિટ પિટિશનનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી વિચારણા માટે બે મુદ્દાઓ ઉપસ્થિત થાય છે. સદર પિટિશનમાં, અરજદારોનો કેસ એવો છે કે જ્યાં સુધી અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમોનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે કોઈ અનામત હોઈ શકે નહીં. આ જ મુદ્દો **દિનેશ સિંહ ચૌહાણ (પૂર્વોક્ત)** ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં, સ્પષ્ટ શબ્દોમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે જ્યાં સુધી અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી આવી કોઈ અનામત માન્ય નથી. સદર કેસમાં, મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા પોસ્ટગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ એજ્યુકેશન રેગ્યુલેશન્સ, ૨૦૦૦ ના નિયમન ૯ ની કલમો (જ) અને (ગ) [અર્થાત્

(જ) અને (ગ)] નું અર્થઘટન કરતી વખતે, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે અનામત માત્ર અનુસ્નાતક ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમો માટે જ માન્ય છે અને અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમો માટે નહીં. આ બાબતને ધ્યાને લેતાં, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે આવો મુદ્દો હવે રેસ ઇન્ટેગ્રા (res integra) રહ્યો નથી અને તમામ સમયે સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમો માટે કોઈ અનામત હોઈ શકે નહીં તેવું ઠરાવવા માટે અરજદારોની તરફેણમાં સીધો જ આવરી લેવાયેલો છે.

૧૯. દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેની અનામત સંદર્ભે, વિદ્વાન વકીલ શ્રી મિતુલ શેલતે **રાજેશ કુમાર દરિયા (પૂર્વોક્ત)** ના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં, અગાઉના કેસ કાયદાઓનો સંદર્ભ આપીને, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટેની અનામત એ આડી (હોરિઝોન્ટલ) અનામત છે. વધુમાં એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે અનામત કેટેગરીના વ્યક્તિઓ, જેઓ પોતાની ગુણવત્તા (મેરિટ) ના આધારે બિન-અનામત જગ્યાઓ પર નિમણૂક પામે છે, તેમને અનામત ક્વોટા સામે ગણી શકાય નહીં. આ બાબતને ધ્યાને લેતાં, ગુજરાત પ્રોફેશનલ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સીસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૭ હેઠળ વિચાર્યા મુજબ ઉપલબ્ધ બેઠકોના ૩% ની અનામતને આડી અનામત તરીકે ગણવામાં આવે અને જો કોઈ દિવ્યાંગ વ્યક્તિ પોતાની મેળે ગુણવત્તાના આધારે પસંદગી પામે, તો સદર જગ્યાને દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટે અનામત

રાખવામાં આવેલા ૩% ક્વોટા સામે ગણી શકાય નહીં તેવું ઠરાવવા માટે સદર મુદ્દો પણ સીધો જ આવરી લેવાયેલો છે. સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૮૩૧૦/૨૦૧૭ માં બંને મુદ્દાઓના જવાબો અરજદારોની તરફેણમાં છે.

૨૦. સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૮૫૭૯/૨૦૧૭ માં, તારીખ ૨૧મી એપ્રિલ, ૨૦૧૭ નો વાદગ્રસ્ત સરકારી ઠરાવ માન્ય છે કે નહીં તે નક્કી કરવાનો પ્રશ્ન છે. ગુજરાત પ્રોફેશનલ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ મેડિકલ એજ્યુકેશનલ કોર્સિસ (રેગ્યુલેશન ઓફ એડમિશન) રૂલ્સ, ૨૦૧૭ ના નિયમ ૬ ની દ્રષ્ટિએ સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે અનામત નીતિ રાજ્યની નીતિ મુજબ છે તે હકીકતને ધ્યાને લેતાં, ગુજરાત રાજ્ય સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે અનામત અમલમાં મૂકવા માટે નીતિ અધિસૂચિત કરતું હતું. સમયાંતરે જાહેરનામા બહાર પાડવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ વર્ષ ૨૦૧૩ માં જે ઠરાવ બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો તે સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે અનુસ્નાતક ડિગ્રી અને ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં ૨૫% બેઠકો અનામત રાખવા અંગેનો હતો. ગ્રામીણ અને મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં કામ કરતા સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે પ્રોત્સાહક (ઇન્સેન્ટિવ) ગુણ આપવા સંદર્ભે, ગુજરાત રાજ્યમાં કોઈપણ સમયે આવો લાભ આપવામાં આવ્યો નહોતો. નીટ (NEET) દાખલ થવાને ધ્યાને લેતાં, રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ સામાન્ય પ્રવેશ પરીક્ષાના આધારે મેરિટ લિસ્ટ તૈયાર કરવાનું હોવાથી, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે વાદગ્રસ્ત ઠરાવ અનામતને માત્ર અનુસ્નાતક ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમો પૂરતી મર્યાદિત કરવા અને અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમો માટે નહીં તે રીતે બહાર

પાડવામાં આવ્યો હતો. અન્યથા પણ, અમે ઠરાવ્યું છે કે **દિનેશ સિંહ ચૌહાણ (પૂર્વોક્ત)** ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાને ધ્યાને લેતાં અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમો માટે આવી અનામત બિલકુલ માન્ય નથી. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના સદર ચુકાદાને ધ્યાને લેતાં, **દિનેશ સિંહ ચૌહાણ (પૂર્વોક્ત)** ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદામાં જાહેર કરવામાં આવેલા કાયદા સાથે સુસંગતતા લાવવા માટે સરકાર દ્વારા વાદગ્રસ્ત સરકારી ઠરાવ બહાર પાડવામાં અમને કોઈ ગેરકાયદેસરતા જણાતી નથી.

૨૧. અન્ય મુદ્દાઓ એટલે કે, શું ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં ઉપલબ્ધ બેઠકો પૈકી ૫૦% બેઠકો દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટે અનામત રાખવી રાજ્ય માટે ફરજિયાત છે કે કેમ અને ગ્રામીણ તેમજ મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં કામ કરતા સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારોને પ્રોત્સાહક ગુણ આપવા કે કેમ તે વિચારવા માટે, અમે એમસીઆઈ રેગ્યુલેશન્સના નિયમન ૯ હેઠળ ઉમેદવારોની પસંદગી માટેની પ્રક્રિયાનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય ગણીએ છીએ. નિયમન ૯ ની સંબંધિત કલમો IV અને VII [અર્થાત્ (જ) અને (ઝ)] નીચે મુજબ વંચાય છે:

“જ. સંબંધિત કેટેગરીઓ માટે મેડિકલ કોલેજો/સંસ્થાઓમાં બેઠકોની અનામત રાજ્યો/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં પ્રવર્તમાન લાગુ કાયદાઓ અનુસાર રહેશે. નેશનલ એલિજિબિલિટી-કમ-એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટ (નીટ) માં મેળવેલા ગુણના આધારે પાત્ર ઉમેદવારની અખિલ ભારતીય મેરિટ યાદી તેમજ રાજ્યવાર મેરિટ યાદી તૈયાર કરવામાં આવશે અને સદર મેરિટ

યાદીઓમાંથી જ ઉમેદવારોને અનુસ્નાતક અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ આપવામાં આવશે:

[પરંતુ શરત એ છે કે સરકાર/જાહેર સત્તામંડળની સેવામાં હોય તેવા સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારોની ગુણવત્તા (મેરિટ) નક્કી કરવામાં, સરકાર/સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા નેશનલ એલિજિબિલિટી-કમ-એન્ટ્રન્સ ટેસ્ટમાં મેળવેલા ગુણના મહત્તમ ૩૦% સુધી, દૂરના અને/અથવા મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં સેવાના પ્રત્યેક વર્ષ માટે મેળવેલા ગુણના ૧૦% ના દરે પ્રોત્સાહન તરીકે ગુણમાં ભારાંક આપી શકાશે, દૂરના અને મુશ્કેલ વિસ્તારો રાજ્ય સરકાર/સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા સમયાંતરે વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબના રહેશે.”]

“૭. અનુસ્નાતક ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં ૫૦% બેઠકો સરકારી સેવામાં રહેલા મેડિકલ ઓફિસરો માટે અનામત રાખવામાં આવશે, જેમણે દૂરના અને/અથવા મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં ઓછામાં ઓછા ત્રણ વર્ષ સેવા આપી હોય. પીજી ડિપ્લોમા મેળવ્યા પછી, મેડિકલ ઓફિસરોએ રાજ્ય સરકાર/સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા સમયાંતરે વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબના દૂરના અને/અથવા મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં વધુ બે વર્ષ સેવા આપવાની રહેશે.”]

૨૨. નિયમન ૯ ની કલમો IV અને VII [અર્થાત્ (જ) અને (૭)] હેઠળની પ્રક્રિયાના સંયુક્ત વાંચન પરથી, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે બેઠકોની અનામત

સંબંધે રાજ્યોએ પોતાની નીતિ રાખવાની હોય છે. એ વાત સાચી છે કે **દિનેશ સિંહ ચૌહાણ (પૂર્વોક્ત)** ના કેસના ચુકાદા પરથી, જે અભ્યાસક્રમ માટે એમસીઆઈ રેગ્યુલેશન્સમાં અનામતની જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી તેવા અભ્યાસક્રમ માટે રાજ્ય કોઈ અનામત અમલમાં મૂકી શકે નહીં. જો અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમો માટે અનામત આપવામાં આવે, જે એમસીઆઈ દ્વારા ઘડવામાં આવેલા નિયમનોથી વિપરીત હોય, તો તે અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ માટે ઉમેદવારોની પસંદગીમાં ધોરણો નીચા કરવા બરાબર છે. આ બાબતને ધ્યાને લેતાં, ઉપરોક્ત ગુણોત્તર (રેશિયો) લાગુ કરીને અને નિયમન ૯ ની કલમો (૪) અને (૭) હેઠળ વિચારવામાં આવેલી પ્રક્રિયાની સંયુક્ત અસરને ધ્યાનમાં લેતાં, ગ્રામીણ વિસ્તારના ઉમેદવારો માટે પ્રોત્સાહક ગુણ આપવા અથવા સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે અનુસ્નાતક ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં ઉપલબ્ધ બેઠકોના નિર્ધારિત ૫૦% નક્કી કરવા એ રાજ્યો માટે ફરજિયાત નથી. ૧લા સામાવાળા-રાજ્ય વતી દાખલ કરવામાં આવેલા પ્રત્યુત્તરના સોગંદનામા પરથી પણ, તમામ રાજ્યોમાં ૫૦% અનામતનો એકસમાન અમલ નથી. ૧લા સામાવાળા વતી દાખલ કરવામાં આવેલા સોગંદનામા પરના પ્રત્યુત્તરમાં આપેલી વિગતો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે તેમ, અનુસ્નાતક ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમો માટે અનામતની ટકાવારી રાજ્ય-રાજ્યે બદલાય છે અને કેટલાક રાજ્યોમાં કોઈપણ અનામત આપ્યા વિના પ્રોત્સાહક ગુણ આપવામાં આવે છે. પ્રોત્સાહક ગુણનો લાભ આપવા માટે અનામતની ટકાવારી હંમેશા ચોક્કસ રાજ્યની સ્થાનિક પરિસ્થિતિઓ પર નિર્ભર રહે છે અને રાજ્યો દ્વારા અનુસ્નાતક

મેડિકલ ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં અનામતની ટકાવારી આપવા અથવા પ્રોત્સાહક ગુણનો લાભ આપવા માટે નિયમનો હેઠળ વિચાર્યા મુજબ કોઈ આદેશ (મેન્ડેટ) હોઈ શકે નહીં. સદર મુદ્દાઓ રાજ્યના સંચાલનના અધિકારક્ષેત્રમાં છે અને તે એમસીઆઈ ના નિયમનોથી વિપરીત રહેશે નહીં. પ્રોત્સાહક ગુણના લાભો ન લંબાવીને અથવા અનુસ્નાતક ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમો માટે સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે અનામતની મહત્તમ ટકાવારીનું પાલન ન કરીને, એવું કહી શકાય નહીં કે આવા પગલાં એમસીઆઈ રેગ્યુલેશન્સના ઉદ્દેશ્યોથી વિપરીત, ધોરણો નીચા કરવા બરાબર છે. આ બાબતને ધ્યાને લેતાં, સોગંદનામા પરના પ્રત્યુત્તરમાં જણાવેલા કારણોને જોતાં, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે નિયમનોમાં આવી કલમોને ફરજિયાત ગણી શકાય નહીં. સદર અભિપ્રાયને એમસીઆઈ વતી રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલ પરથી પણ સમર્થન મળે છે કે ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં રાજ્યો માટે અનામતની ટકાવારી અંગે અને અનુસ્નાતક ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશના હેતુ માટે મેરિટ લિસ્ટ તૈયાર કરવા પ્રોત્સાહક ગુણનો લાભ આપવા અંગે રાજ્યોએ પોતાની નીતિ રાખવાની હોય છે. જ્યારે અધિસૂચિત ગ્રામીણ અને મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં સેવા આપતા તેવા વ્યક્તિઓને પ્રોત્સાહક ગુણ આપવા માટે રાજ્યો સ્વતંત્ર છે, પરંતુ તે જ સમયે, જ્યારે આવી કોઈ નીતિ ન હોય, ત્યારે રાજ્યમાં આવી કોઈ નીતિ કે નિયમોના અભાવે આવા ગુણ આપવાની માંગ કરવાનો ઉમેદવારો પાસે કોઈ કાનૂની અધિકાર રહેતો નથી. જ્યાં સુધી સામાવાળાઓ દ્વારા લેવાયેલા આવા પગલાં એમસીઆઈ ના નિયમનોથી વિપરીત ન હોય, ત્યાં સુધી એમસીઆઈ ના નિયમનોમાં અધિસૂચિત

કર્ચા મુજબની ટકાવારી સાથે સુસંગત રીતે ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમો માટે અનામતની ટકાવારી પૂરી ન પાડવામાં અમે રાજ્યોનો કોઈ વાંક કાઢી શકીએ નહીં. જોકે વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી શાલીન મહેતાએ **દિનેશ સિંહ ચૌહાણ (પૂર્વોક્ત)** અને **સુધીર (પૂર્વોક્ત)** ના કેસોના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે, પરંતુ અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે અનુસ્નાતક ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં પ્રવેશ માટે મેરિટ યાદી તૈયાર કરવાના હેતુ સારૂ ૫૦% અનામત પૂરી પાડવી અને ગ્રામીણ તેમજ મુશ્કેલ વિસ્તારો માટે પ્રોત્સાહક ગુણનો લાભ આપવો રાજ્યો માટે ફરજિયાત છે તેવી તેમની દલીલના સમર્થનમાં બંને ચુકાદાઓ કોઈ સહાય પૂરી પાડશે નહીં. આ બાબતને ધ્યાને લેતાં, માંગવામાં આવેલી અરજ મુજબની દાદ આપવા માટે સ્પેશિયલ સિવિલ અપિલિકેશન નં. ૮૫૭૯/૨૦૧૭ માં રિટ પિટિશનમાં અમને કોઈ ગુણદોષ જણાતા નથી.

૨૩. ઉપરોક્ત કારણોસર, સેવા-અંતર્ગત ઉમેદવારો માટે અનુસ્નાતક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમો માટે કોઈ અનામત હોઈ શકે નહીં તેવું જાહેર કરીને સ્પેશિયલ સિવિલ અપિલિકેશન નં. ૮૩૧૦/૨૦૧૭ મંજૂર કરવામાં આવે છે. તે જ સમયે, અમે વધુમાં જાહેર કરીએ છીએ કે દિવ્યાંગો માટેની બેઠકોની ૩% અનામતને આડી (હોરિઝોન્ટલ) અનામત તરીકે ગણવામાં આવે અને જો કોઈ દિવ્યાંગ વ્યક્તિ પોતાની મેળે ગુણવત્તા (મેરિટ) ના આધારે પસંદગી પામે, તો સદર બેઠકને દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓ માટે અનામત રાખવામાં આવેલા ૩% ક્વોટા સામે ગણી શકાય નહીં.

૨૪. ઉપર નોંધાયેલા એ જ કારણોસર, અમને સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૮૫૭૯/૨૦૧૭ માં કોઈ ગુણદોષ જણાતા નથી. તે અનુસાર સદર પિટિશન ફગાવી દેવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

(આર. સુભાષ રેડ્ડી, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ)

(વિપુલ એમ. પંચોલી, ન્યાયમૂર્તિ)

રાધન

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.